

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ-НАЦІЇ В УКРАЇНІ

Вступ світу на початку XXI століття в новий період радикальних перетворень отримав різноманітні оцінки і визначення у дослідників. В найбільш ширшому виді ці зміни прийнято розглядати як явище глобалізації, яка чинить значний вплив на існуючу соціально-політичну організацію. В нових умовах відбувається трансформація основного політичного інституту – держави.

Ці зміни насамперед торкаються західноєвропейських держав-націй, які за останніх кілька десятиліть з ціллю створення "спільного європейського дому" делегували частку суверенітету наддержавному утворенню під назвою "Європейський Союз" залучивши в інтеграційні процеси ряд країн Центрально-Східної Європи. Однак, в останні кілька років стратегія подальшого делегування європейськими державами-націями свого суверенітету конфедеративному утворенню починає пробуксовувати під дією світової фінансової і економічної кризи, яка сильно вдарила по багатьох членах ЄС і вимагає більшої відповідальності від всіх країн, які входять в ЄС. Відтак стає очевидним, що під дією світового економічного виклику є всі підстави очікувати перегляду взаємовідносин європейської спільноти із політичним інститутом – державою.

Сьогодні на всіх рівнях можна помітити захисну реакцію ЄС проти подальшого розширення. Це пов'язано також з тим, що ЄС сам потребує проведення серйозних економічних та адміністративних реформ, які й досі не вдалося провести, як передбачено в Лісабонській угоді. Відтак зважаючи на реальний стан речей українській еліті слід збагнути, що державотворчі реформи в Україні доведеться проводити без європейської допомоги за складних суспільно-політичних та соціально-економічних умов.

В українських політичних колах в силу політологічної некомпетентності, а можливо політичної доцільності продовжують звучати заяви, що Україна вже є сформованою європейською демократією. Однак, на думку автора, це твердження є поспішним і не може служити точкою опори для подальшої державотворчої діяльності. Адже сьогодні стає все більш очевидним, що незважаючи на всі затрачені зусилля, створити в Україні точний аналог Західних демократій так і не вдалося. Адже основною складовою Західних демократій є наявність конструкту сформованої нації, становлення якої в Україні так і не відбулося.

К.Дойч характеризуючи нації дає наступне визначення: "Нація – це народ, який оволодів державою і зробив її знаряддям своїх суспільних і, в цьому сенсі, національних інтересів" [1, 5].

Щоб краще зрозуміти сучасну ситуацію, яка склалася навколо концепту нація-держава, доцільно розглянути її в історичному аспекті. З державою-нацією тісно зв'язують формування ідеї суверенітету, яка була закладена в Західній Європі після підписання Вестфальського миру в 1848 р. Ідея суверенітету передбачає концентрацію влади в державі навколо одного центру - нації.

Відтак перед молодією українською державою, яка в силу історичних обставин не сформувалася як нація-держава стоять проблеми значно масштабніші, аніж перед її західноєвропейськими сусідами. Адже Україна змушена рухатися в контексті глобалізаційних перетворень, які зумовлюють часткову передачу суверенітету сучасним наднаціональним політичним утворенням, світовим фінансовим організаціям тощо, і одночасно вирішувати проблеми національно-культурної ідентичності, забезпечення соціальної стабільності, політичної і економічної участі населення в управлінні державними справами.

Відомий британський представник школи політичного реалізму філософ М.Оукшот виокремлює два варіанти розуміння сучасної держави як "підприємства" (universitas) і як "громадянської асоціації" (societas). На думку М.Оукшота в світі "сьогодні домінують – перші, в той час як перспективніші – другі" [2, 53].

В широкому розумінні ідея суверенітету асоціюється в ідеальних типах сильної і слабкої держави. Співставляючи класифікацію М.Оукшота із європейською демократичною традицією висуваємо припущення, що Україна повинна бути сильною державою за умов "громадської асоціації". Адже сильні сторони "громадської асоціації" в свободі слова, досягненні громадського консенсусу з основних суспільно-політичних та соціально-економічних питань тощо. Слабкі сторони "підприємства" у високому рівні бюрократизму, надмірній директивності в сфері державного управління тощо.

Натомість, як свідчать українські реалії постпомаранчевого періоду із 2005 до 2010 року, українська еліта ставши на шлях становлення "громадської асоціації" не створила сильної держави. Відтак повернення в 2010 році до "підприємства" є процесом закономірним, який відповідає українському стану сучасної політичної культури. За умов "підприємства" логіка прийняття рішень в державному механізмі направлена від центрального рівня до локальних. В таких обставинах суспільство, яке характеризується власним індивідуалізмом, що доходить до ізоляціонізму "моя хата скраю" усувається від участі в реалізації модернізаційної стратегії.

На думку автора провести справді дієві реформи в українських реаліях можна тільки за умов суспільного компромісу, співпраці політичної влади із громадськістю. Суспільство насамперед має проявляти громадську відповідальність і за необхідності протистояти монополізму у сфері державного управління. В свою чергу, влада має стати ефективною, відкритою і демократичною.

Література:

1. Deutsch K. Nationalism and Social Communication. An Inquiry into the Foundations of Nationality. Cambridge: MIT Press, 1966.
2. Оукшот М. Рационализм в политике и другие статьи. – М.: Идея-Пресс, 2002. – 288 с.